

Оксана ШИП,

orcid.org/0000-0002-4262-6832

заслужений працівник культури України,
викладач кафедри мистецьких дисциплін

КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради
(Ужгород, Україна) *oks.shyp6493-23@uohk.com.cn*

Олександр КУЦИК,

orcid.org/0000-0002-5041-5007

заслужений артист України,
викладач кафедри мистецьких дисциплін

КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради
(Ужгород, Україна) *o.kutsyk6493-4@national-university.info*

Тарас ГАРАГОНИЧ,

orcid.org/0000-0002-7716-2361

заслужений працівник культури України,
викладач кафедри мистецьких дисциплін

КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради
(Ужгород, Україна) *t.haragonych@uohk.com.cn*

РОЗВИТОК СЦЕНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ АКТОРА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В ХХ СТОЛІТТІ

У цьому науковому дослідженні висвітлюються проблеми розвитку сценічної майстерності актора в контексті розвитку культури минулого ХХ століття. Сценічна майстерність актора виступає основоположним чинником його загальної культури та зумовлює його затребуваність у контексті створення тих чи інших сценічних образів. У той же час особливості розвитку сценічної майстерності окремого актора чи певної школи акторської майстерності мають тісний зв'язок із розвитком культури у ті часи, про які йдеться щодо формування культурного середовища, в якому відбуваються вказані процеси. Розвиток акторської майстерності в контексті розвитку культури в ХХ столітті має суттєве значення з позиції розуміння сутності культури певного часового відрізка та майстерності сценічного виконання загалом.

Актуальність зазначеної тематики дослідження зумовлюється необхідністю підкреслення основних чинників, що мають значення з позиції визначення особливостей розвитку майстерності актора в певні часи розвитку культури загалом. Методологія цього наукового дослідження має в основі поєднання системного підходу до висвітлення питань, що винесено у його заголовок, з аналітичним методом визначення головних чинників, що мають суттєве значення в цьому контексті. Головним результатом, отриманим у процесі цього дослідження, варто вважати визначення головних чинників розвитку сценічної акторської майстерності в контексті культурного розвитку у ХХ столітті та визначення справжнього місця акторської гри в контексті культурного розвитку тих часів. Перспективи подальших наукових досліджень у визначеному напрямі зумовлюється величезною значимістю чинників розвитку сценічної акторської майстерності з позиції розвитку культури певного часового відрізка та необхідністю їх подальшого вивчення та оцінювання в контексті часу. Прикладна цінність цієї наукової роботи полягає в можливості застосування у практичній діяльності отриманих результатів із метою отримання якісної картини розвитку майстерності сценічного акторського виконання в минулому столітті та розуміння послідовності й культурної цінності цього процесу, а також використання отриманих результатів у системі підготовки майбутніх акторів.

Ключові слова: сценічна майстерність, розвиток акторської майстерності, актор, театральна культура, професійна підготовка, студенти театральних спеціальностей.

Oksana SHYP,

orcid.org/0000-0002-4262-6832

Honored Worker of Ukraine Culture,

Lecturer at the Department of Artistic Disciplines

Municipal Establishment of Higher Education "Uzhhorod Institute of Culture and Arts"

by Transcarpathian Regional Council

(Uzhhorod, Ukraine) *oks.shyp6493-23@uohk.com.cn*

Oleksandr KUTSYK,
 orcid.org/0000-0002-5041-5007
 Honored Artist of Ukraine,
 Lecturer at the Department of Artistic Disciplines
 Municipal Establishment of Higher Education “Uzhhorod Institute of Culture and Arts”
 by Transcarpathian Regional Council
 (Uzhhorod, Ukraine) o.kutsyk6493-4@national-university.info

Taras HARAHONYCH,
 orcid.org/0000-0002-7716-2361
 Honored Worker of Ukraine Culture,
 Lecturer at the Department of Artistic Disciplines
 Municipal Establishment of Higher Education “Uzhhorod Institute of Culture and Arts”
 by Transcarpathian Regional Council
 (Uzhhorod, Ukraine) t.harahonych@uohk.com.cn

THE DEVELOPMENT OF THE STAGE SKILL OF AN ACTOR IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF CULTURE IN THE 20th CENTURY

This research highlights the problems of development of stage skills of an actor in the context of cultural development of the past, 20th century. The stage skill of an actor is a fundamental factor of his general culture and determines demand in him in the context of creating certain stage images. At the same time, the peculiarities of the development of stage skills of an individual actor or a certain school of acting are closely related to the development of culture at the time in question in the formation of the cultural environment in which these processes take place. The development of acting skills in the context of the development of culture in the 20th century is essential in terms of understanding the essence of culture of a certain period of time and the skill of stage performance in general.

The relevance of this research topic is due to the need to emphasise the main factors that are important in terms of determining the characteristics of the development of the actor's skills at certain times of cultural development in general. The methodology of this research is based on a combination of a systematic approach to the coverage of issues raised in its title with an analytical method of determining the main factors that are important in this context. The determination of the main factors in the development of stage acting in the context of cultural development in the 20th century and the true place of acting in the context of cultural development of those times should be considered the main result obtained in this study. Prospects for further research in a particular direction is due to the great importance of factors in the development of stage acting skills in terms of cultural development of a certain period of time and the need for their further study and evaluation in the context of time. The applied value of this scientific work lies in the possibility to apply the results in practice in order to obtain a qualitative picture of the development of stage acting skills in the last century and understanding the sequence and cultural value of this process, as well as the results in training future actors.

Key words: stage skill, development of acting skill, actor, theatrical culture, professional training, students of theatrical specialties.

Постановка проблеми. Розвиток вітчизняної культури сценічного слова у ХХ столітті здійснювався в контексті потужних історичних, соціальних та культурних подій. Загальні тенденції культури проявилися в зміцненні позицій візуальних та ослабленні вербальних видів мистецтва, що вплинуло на виникнення й розвиток мистецтва режисури та зумовило процеси стратифікації мистецтва сценічного слова. Ці процеси свідчили про формування нової парадигми сценічної мовної культури (Прокопова, 2008: 41).

Професійна освіта майбутніх акторів і режисерів – унікальний навчально-виховний процес, спрямований на розвиток випускників як унікальних творчих особистостей. Зміст такої освіти має ґрунтуватися на класичній театральній культурі, свободі творчості, духовності та

моральності. Концептуальні положення професійної освіти майбутніх акторів та режисерів, розроблені у вітчизняній театральній педагогіці, представлені у працях Е. Б. Вахтангова, А. А. Гончарова, Б. Є. Захави, Ю. А. Завадського, В. С. Мейерхольда, В. І. Немировича-Данченка, К. С. Станіславського, Г. А. Товстоногова й багатьох інших. Професійно-практичному аспекту освіти майбутніх акторів та режисерів приділяли увагу Д. М. Генкін, В. А. Тріадський, П. Ю. Тарасов, І. Г. Шароєв, Н. Н. Ярошенко та інші (Флоря, Лосабєрдзе, 2017: 116).

Як показує проведений теоретичний аналіз науково-методичної педагогічної літератури, нині в професійній підготовці студентів театральних спеціальностей застосовується система традиційних та інноваційних методів і засобів навчання. Вони

відображають специфічні особливості профільного навчання та подальшої творчої роботи майбутніх акторів та режисерів. Сформовані традиції професійної підготовки студентів театральних спеціальностей дбайливо зберігають та відтворюють основні принципи й методи виховання акторів вітчизняної театральної системи К. С. Станіславського та В. І. Немировича-Данченка, яка стала в усіх планах – організаторських та творчих – світовою театральною школою. Кращі традиції вітчизняної театральної школи відображають процес професійної підготовки майбутніх акторів та режисерів як єдиний цілісний процес навчання та виховання у вищому навчальному закладі. Єдність виховання й навчання майбутніх акторів актуалізує значимість когнітивного, мотиваційного, ціннісно-смыслового, емотивного й художнього компонентів формування майбутніх фахівців театральної сцени як творчих особистостей. У цьому процесі цілісність виражається в сукупності придбаних художньо-ціннісних знань про театр, драматургію, музику, природу творчості тощо. Цілісність виражається у формуванні умінь, навичок, установок, досвіду професійної діяльності, загальнокультурних та професійних компетенцій. У цілісному підході великого значення набуває виховний аспект професійної підготовки, що відображає гостру необхідність духовно-морального, естетичного, світоглядного розвитку, формування художніх професійних ідеалів майбутніх фахівців. Усі ці якості випускників театральних спеціальностей формуються в процесі виховання і навчання у вузі та процесі самостійної роботи над собою (Флорія, Лосабєрідзе, 2017: 116).

Театральна педагогіка як специфічна галузь загальної педагогіки протягом тривалого часу сформувала власний ряд традиційних принципів, форм, методів (прийомів) та засобів навчання студентів акторської спеціальності. Нині, на початку нового тисячоліття дедалі частіше виникає думка про головну роль актора на сцені, його самоздійснення, самореалізацію, постає питання про акторський театр. Здається, назрів протест проти авторської, авторитарної режисури, перенасиченої постановочними прийомами, де акторові не відводиться головне місце, режисури, що експлуатує акторську творчість. У нинішніх режисерських експериментах, антрепризах, незважаючи на зайнятість провідних акторів, мало відкриттів, лідерів. Найчастіше можна побачити грубість, відверту халтуру, спрощення, відмову від психологічного театру, погляд на театр тільки як на видовишне мистецтво, що не виховує, а розважає глядача (Плотникова, 2017: 27).

Тому нині розвиток сценічної майстерності актора в контексті розвитку культури у ХХ столітті має величезне значення з позиції формування правильного уявлення щодо справжнього місця акторської професії в сучасній культурній парадигмі та висвітлення впливу тенденцій розвитку акторської майстерності на напрями культурного розвитку. З цієї позиції варто приділяти значну увагу аналізу розвитку майстерності акторської гри у ХХ столітті з метою правильного осмислення загального розвитку культури того часу.

Аналіз досліджень. Дослідження сучасних тенденцій розвитку акторської майстерності в контексті розвитку культури у ХХ столітті має суттєве місце в наукових роботах В. І. Флорія, К. Р. Лосабєрідзе, Н. Л. Прокопової, І. В. Баженової, І. В. Степанової та інших дослідників головних тенденцій розвитку культури та акторської майстерності у ХХ столітті. Означені та інші вчені-дослідники висвітлюють основні тенденції процесу розвитку майстерності гри акторів у визначений проміжок часу, визначають характерні методи та прийоми роботи зі студентами театральних вузів, що опановують головні чинники формування сценічної акторської майстерності. Крім того, дослідження визначених та інших вчених мають на меті висвітлити основні чинники взаємозв'язку становлення акторської гри та розвитку культури у ХХ столітті, що має велике значення з позиції розуміння взаємного зв'язку розвитку акторської майстерності з розвитком культури в минулому столітті.

Мета статті полягає у визначенні головних чинників розвитку сценічної майстерності актора в контексті розвитку культури у ХХ столітті.

Виклад основного матеріалу. Сценічна майстерність актора є одним із найголовніших чинників оцінки рівня його професіоналізму в контексті якості підготовки до виконання ролей у спектаклях. Вона є найвищим рівнем опанування різноманітних чинників акторської діяльності та являє собою результат становлення фахівця, якому властива така якісна характеристика, як професіоналізм. А вона своєю чергою сполучається із кваліфікацією в рамках певної професії та компетенцією найвищого рівня, що визначається різноманітністю ефективних навичок та вмінь у рамках професії, з володінням алгоритмами та способами вирішення професійних завдань, актуальних у цей момент (Бекузарова, Іванов, 2018: 100).

Акторське мистецтво – це безперервна робота душі й розуму. Нині визначальною у формуванні особистості актора є діалектична єдність двох начал: збереження кращих традицій, фундаменту

школи й безперервного експериментаторства, відкритості світу, часу. «Творчі зіткнення юності та зрілості, відваги та розумного консерватизму – основа будь-якої школи» (Лапіна, 2000: 15).

Невипадково та проблема визначилася у травні 2000 року на міжнародній науково-практичній конференції «Театральна освіта на порозі третього тисячоліття» в Санкт-Петербурзькій академії театрального мистецтва.

Стрімка зміна суспільної ситуації, входження в театральне мистецтво сучасного ринку, комерціалізація, зростаюча самоповага особистості актора, розкутість безумовно ставлять перед театральними вузами завдання перегляду методики викладання профільних дисциплін. Кожен новий набір студентів різко відрізняється від попередніх.

Здавалося б, комп'ютеризація шкіл, розширення інформаційного простору мали збагачувати інтелектуальний рівень абітурієнта. Однак практика показує зворотнє.

Абітурієнти погано знають історію, літературу, менш розвинені також їхні уява й фантазія, емоційне сприйняття, більш сильним є раціональне мислення, індивідуалізм. Нині зі сторінок газет або з екрана телевізора часом звучать заклики думати передусім про себе, а вже потім про інших; великого Пушкіна перекладають мовою вулиці, нібито щоб цікавити молодь і привернути увагу до вивчення його творчості. Відкидаючи виховання або виховуючи поганими прикладами, ми ризикуємо отримати напівграмотних акторів та режисерів, телеведучих, мову яких не розібрати «через кашу в роті», про що вони щебечуть». Виховання й формування особистості актора нового тисячоліття неможливе без вивчення художньої світової культури. Гуманітарна та професійна підготовка актора мають бути неподільними (Плотникова, 2017: 27–28).

У цьому контексті варто зазначити кілька найважливіших чинників оцінки сценічної майстерності актора та її розвитку відповідно до нинішньої системи театральної освіти, що сформувалася остаточно в ХХ столітті. У традиційному розумінні театральна освіта – це система навчальних закладів, що дають теоретичні знання й практичні навички в галузі театральньо-сценічного мистецтва. Однак важливо розуміти, що існують два основних напрями: професійна театральна освіта (театральні вузи, що готують діячів театру) й непрофесійна, тобто додаткова освіта для дітей та юнацтва, першочерговою метою якої є виховання «професійного» глядача, який уміє гідно оцінити серйозні високохудожні твори театрального мистецтва (Корнилова, Слуцька, 2013: 254).

Про необхідність підготовки справжніх театральних аматорів говорили давно. Понад сто років тому знавці театрального мистецтва визначали велику значимість та силу театральних аматорів: «Яким чином відбувається спілкування між твором мистецтва і масою публіки? Ось тут-то й з'являється роль любителя. Без нього художник та натовп залишалися б завжди чужі один одному». Автор статті писав про величезну посередницьку значущість справжнього любителя. «Любитель-знавець має набагато більше значення в оцінці та поширенні мистецтва в маси, ніж простий любитель». Підготувати такого знавця-любителя здатний лише справжній педагог, що володіє всіма необхідними професійними компетенціями (Корнилова, Слуцька, 2013: 255).

Особистість самого актора має неабияке значення в контексті розвитку його сценічної майстерності. Якщо театральний педагог виступає носієм, втілювачем моралі та моральності в акторській професії, то акторська особистість є гнучким матеріалом, з якого на сцені починається відтворення образу персонажа. Саме особистість актора є тим зерном ролі, що виконується на сцені (Баженова, 2018: 88–96).

Розвиток акторської майстерності в контексті культурного розвитку у ХХ столітті варто розглядати передусім як процес формування тісного взаємозв'язку традицій виховання акторів у театральних вузах з основними тенденціями загального культурного розвитку тих часів. Адже саме тогочасні напрями культурного розвитку зумовлюють формування традицій виховання акторської майстерності та підготовки майбутніх фахівців мистецтва до виконання ролей на театральній сцені (Пурик, 2012: 91–98). До того ж одним з імперативів ефективної професійної підготовки фахівців у галузі театрального мистецтва є їхнє формування як творчих особистостей із високим рівнем розвитку цивільних, особистісних та професійно важливих якостей. У цьому процесі особливе місце займає проблема активізації та розвитку фантазії, творчої уяви, перш за все, художньо-образного мислення, необхідного акторові для створення цілісного сценічного образу вистави, передачі образу, народженого у свідомості драматурга.

Художньо-образне мислення в театральному мистецтві – корінне питання в пізнанні глибинних процесів театральної творчості (Флоря, Лосабєрідзе, 2017: 118).

У структурі професійних компетенцій особливе значення мають високий рівень розвитку професійно важливих якостей майбутніх фахівців

у галузі театрального мистецтва. Наприклад, до числа специфічних і професійних якостей майбутніх акторів належить творча спостережливості та вміння її проводити. Ця риса здатна забезпечити досягнення високих творчих результатів у майбутній професійній діяльності. Саме спостереження залишається первинним джерелом натхнення театрального артиста. Риси, властиві окремим людям, життєві сцени, побачені в реальному житті, являють собою мірило об'єктивності майбутнього образу. Тільки з цими спогадами актор може зв'язатися у процесі побудови образу та безпосередньо під час гри на сцені (Флорія, Лосабєрідзе, 2017: 120).

Ще наприкінці XIX століття говорилося про штучне виховання актора й режисера, але колективна природа театру вимагає виховання та розвитку індивідуальності актора в умовах колективної творчості, вміння підпорядковувати свою творчість задуму режисера. Нині, як і раніше, актуальна думка про формування особистості художника, виховання почуття ансамблю, етичних норм, а не підпорядкування навчального процесу «розкручуванню зірок». Ще М. О. Кнебель застерігала педагогів від поспішних оцінок яскравих обдарувань, що можуть швидко згаснути в умовах самостійної творчості (Степанова, 2016: 169–171). Одна з найважливіших проблем театральної освіти – навчити самостійності в роботі над собою, методики роботи над роллю в п'єсі будь-якого жанру та стильового напрямку. Чим різноманітніший навчальний репертуар, чим ширший діапазон зіграних ролей, які потребують різної манери акторської гри в різних жанрах, тим швидше й успішніше адаптується актор у самостійній роботі, в будь-якому режисерському малюнку. Вихований на високохудожньому репертуарі, актор виростає як особистість, набуває іншого, більш широкого погляду на світ, високого смаку та чуття. Почуття відповідальності за свою професійну майстерність, виховане ще в інституті, не дозволяє акторові опускати планку нижче. Істинний актор – художник, який і в умовах ринку не змінює своїх позицій, не дозволяє собі опуститися до ремесла та халтури, що заповонила нині деякі театри і студії (Плотникова, 2017: 28).

Тому розвиток сценічної акторської майстерності нерозривно пов'язаний саме з основними тенденціями розвитку культури того самого середовища, до якого належать самі актори й театральні вузи, що їх готують до сценічної діяльності. У сучасних театральних інститутах педагоги виховують акторів у більш комфортних

умовах, ніж ті, з якими їм доведеться зіткнутися в процесі своєї професійної діяльності. Та завдання сучасних театральних педагогів полягає саме в тому, щоб виховати актора таким чином, дати такі професійні основи, які не могли б зламати різні форми й режисерські експерименти. Саме це є головним із позиції визначення чинників розвитку сценічної майстерності актора в контексті розвитку загальної культури у XX столітті.

Висновки. У процесі освоєння сценічної акторської майстерності виявляється діалектичний взаємозв'язок між спостережливості та увагою, що має велике значення в контексті дослідження розвитку сценічної акторської майстерності у XX столітті. Спостережливості формує інтерес до досліджуваних об'єктів, що оточують людей, звідки майбутній актор черпає матеріал для майбутніх образів, що своєю чергою впливає на активізацію та розвиток акторської уваги, режисерського мислення, пам'яті. Високого рівня спостережливості можна досягти тільки шляхом зосередження обсягу й концентрації уваги за допомогою активних методів навчання. Однак для повноцінного та ефективного формування спостережливості як професійно важливої якості особистості майбутнього актора й режисера необхідна спеціальна підготовка майбутнього фахівця та розробка методики формування цих умінь.

Формуючи в навчальному процесі вищого навчального закладу професійно важливі якості, складники фундаменту професійної майстерності, варто звертати увагу на риси, що виражають емоційно-ціннісне та естетичне ставлення того, хто навчається акторської сценічної майстерності, до дійсності. У цьому контексті варто зазначити такі риси особистості, як емпатія, емоційність, пластичність емоційних реакцій, соціальна сміливість та здатність до саморегуляції, внутрішня свобода, артистичність, незалежність, доброзичлива товариськість, новаторство, працездатність і творча воля.

Узагальнюючи вищесказане, з урахуванням вимог театру XX століття, що не втратили своєї актуальності й сьогодні, можна також виділити важливість формування таких якостей майбутнього актора, як харизматичність, ерудованість, демонстративність, стресостійкість, працездатність, музичність, органічність, лідерство, чуйність, честолюбство і прагнення до успіху, розвинене почуття спостережливості, акторська пам'ять, гнучкість мислення й тіла, ораторські здібності, сценічна свобода, хороша дикція, розвинена уява, логічне, асоціативне, художньо-творче мислення. У театральних професіях

через творчий потенціал, психофізику, духовні й фізичні основи природи артиста виражається його майстерність. Наприклад, тіло актора, його емоції, думки, сценічна мова виступають як основний інструмент, продукт його творчої діяльності. Професійну майстерність актора важко виміряти за допомогою конкретних компетенцій, детально розписаних у державних стандартах.

Водночас професійна компетентність майбутнього актора формується у вищі та забезпечується, з одного боку, в процесі освоєння різних гуманітарних і спеціальних навчальних дисциплін, а з іншого – в процесі вивчення та взаємодії з іншими людьми, шляхом накопичення певного досвіду й вироблення здатності його відображення на сцені, в розвитку своєї акторської спостережливості, тілесної, емоційної пластичності.

Слід зазначити ще одну особливість організації навчально-творчого процесу, що відображає специфічні особливості професійної підготовки акторів у ХХ столітті. У процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі обов'язково враховувався фактор сучасного світу, що постійно та динамічно змінювався, а відповідно, приділялася увага формуванню здатності студентів до

самоосвіти з тією метою, щоб майбутній актор міг зчитувати мінливі тенденції суспільства для більш повної та впізнаної реалізації образу на сцені. Адже мистецтво має відображати реальне життя, його протиріччя, але в узагальненій художній формі через знаково-символічну мову театру. Тому, розглядаючи основні чинники розвитку сценічної майстерності акторського виконання в контексті розвитку загальної культури ХХ століття, варто зазначити, що театральне мистецтво тих часів та й у сьогоденні було й є відображенням перипетій реального життя, а розвиток майстерності акторського виконання був тісно пов'язаний із розвитком загальної культури та відображав основні чинники становлення й розвитку різноманітних сфер життя тих часів, адже великою помилкою буде розглядати театр окремо від життя суспільства із його проблемами, зворушеннями та потрясіннями. Сам розгляд розвитку сценічної майстерності акторського виконання в контексті взаємозв'язку театру із суспільним життям є найбільш правильним із позиції аналізу розвитку майстерності акторської гри у ХХ столітті в контексті розвитку культури тих часів та формування гідного культурного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баженова И. В. Коммуникация в современном музыкальном театре. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*. 2018. № 3 (83). С. 88–96.
2. Бекузарова Н. В., Иванов Н. А. Техника актера и техника педагога: сравнительный анализ. *Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств*. 2018. № 2. С. 100–105.
3. Корнилова С. В., Слуцкая Е. А. Театральное образование как аспект современного культурологического образования: проблемы и перспективы развития. *Теория и практика общественного развития*. 2013. № 1. С. 254–256.
4. Лапина Г. Н. Образование и искусство. *Театральная жизнь*. 2000. № 8. С. 286.
5. Плотникова К. П. Современные проблемы театрального образования. *Санкт-Петербургский образовательный вестник*. 2017. № 2. С. 27–29.
6. Прокопова Н. Л. Ценностный аспект стратификации сценической речевой культуры. *Вестник Томского государственного университета*. 2008. № 2. С. 41–48.
7. Пурик И. В. Подготовка актеров в контексте сохранения традиции в культуре (на примере японского музыкального театра Такарадзюка). *Идеи и идеалы*. 2012. № 2 (12). С. 91–98.
8. Степанова И. В. Традиционные приёмы театральной педагогики в процессе обучения будущих актёров и режиссёров. *Мир науки, культуры, образования*. 2016. № 1 (56). С. 169–171.
9. Флоря В. И., Лосаберидзе К. Р. К проблеме формирования профессионально важных качеств студентов театральных специальностей как творческих личностей. *Культура и образование: научно-информационный журнал вузов культуры и искусств*. 2017. № 5. С. 116–124.

REFERENCES

1. Bazhenova I. V. Kommunikatsiya v sovremennom muzykalnom teatre [Communication in modern musical theater]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv*, 2018, Nr 3 (83), pp. 88–96 [in Russian].
2. Bekuzarova N. V., Ivanov N. A. Tekhnika aktera i tekhnika pedagoga: sravnitelnyy analiz [Actor's technique and teacher's technique: comparative analysis]. *Vestnik Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv*, 2018, Nr 2, pp. 100–105 [in Russian].
3. Florya V. I., Losaberidze K. R. K probleme formirovaniya professional'no vazhnykh kachestv studentov teatral'nykh spetsial'nostey kak tvorcheskikh lichnostey [To the problem of formation of professionally important qualities of students of theatrical specialties as creative personalities]. *Kultura i obrazovaniye: nauchno-informatsionny zhurnal vuzov kultury i iskusstv*, 2017, Nr 5, pp. 116–124 [in Russian].
4. Kornilova S. V., Slutsкая Ye. A. Teatralnoye obrazovaniye kak aspekt sovremennogo kulturologicheskogo obrazovaniya: problemy i perspektivy razvitiya [Theater education as an aspect of modern cultural education: problems and prospects of development]. *Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya*, 2013, Nr 1, pp. 254–256 [in Russian].

5. Lapina G. N. Obrazovaniye i iskusstvo [Education and art]. *Teatralnaya zhizn*, 2000, Nr 8, pp. 286 [in Russian].
6. Plotnikova K. P. Sovremennyye problemy teatralnogo obrazovaniya [Modern problems of theater education]. *Sankt-Peterburgskiy obrazovatelnyy vestnik*, 2017, Nr 2, pp. 27–29 [in Russian].
7. Prokopova N. L. Tsennostnyy aspekt stratifikatsii stsenicheskoy rechevoy kultury [Value aspect of stratification of stage language culture]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2008, Nr 2, pp. 41–48 [in Russian].
8. Purik I. V. Podgotovka akterov v kontekste sokhraneniya traditsii v kul'ture (na primere yaponskogo muzykal'nogo teatra Takaradzuka) [Training of actors in the context of preserving tradition in culture (on the example of the Japanese musical theater Takarazuka)]. *Idei i idealy*, 2012, Nr 2 (12), pp. 91–98 [in Russian].
9. Stepanova I. V. Traditsionnyye priyomy teatralnoy pedagogiki v protsesse obucheniya budushchikh aktorov i rezhissorov [Traditional methods of theater pedagogy in the process of training future actors and directors]. *Mir nauki, kultury, obrazovaniya*, 2016, Nr 1 (56), pp. 169–171 [in Russian].